

Ο ΝΟΥΜΑΣ

ΒΓΑΙΝΕΙ ΚΑΘΕ ΣΑΒΑΤΟ

Ίδιοκτήτης: Δ. Π. ΤΑΪΚΟΠΟΥΛΟΣ

ΓΡΑΦΕΙΑ: ΔΡΟΜΟΣ ΟΙΚΟΝΟΜΟΥ, άρ. 4, ΑΘΗΝΑ

Συνδρομή χρονιάτικη: Για την Ελλάδα και την Κρήτη δρ. 10. Για το εξωτερικό φρ. χρ. 12,50.—Για τις επαρχίες δεχόμαστε και τριμηνες συνδρομές (: δρ την τριμηνία).—Κανένας δε γράφεται συνδρομητής α δεν προπληρώσει την συνδρομή του.

20 λεπτά το φύλλο. — Τα περασμένα φύλλα πουλιούνται στο γραφείο μας διπλή τιμή.

Βρίσκεται στην Αθήνα σ' όλα τα κιάσκια, και στις επαρχίες σ' όλα τα πραχτορεία των Εφημερίδων.

ΠΟΛΙΤΙΚΟΙ ΣΥΛΛΟΓΟΙ

ΑΦΙΕΡΩΝΕΤΑΙ ΤΟΥ Κ. ΕΛ. ΒΕΝΙΖΕΛΟΥ

«Αναγνωρίζων την ανάγκην της διαπαιδαγωγήσεως του Ελληνικού λαού και της χειραφετήσεως αυτού από του προσωπικού κομματισμού θα εργασθῶ μετ' εκείνων προς τούς όποιους ή εξέλιξις των εργασιών της Βουλῆς ήθελεν αποδείξει, ότι συμκίπτουσιν αι ιδέαι μου, διά την οργάνωσιν πολιτικού συλλόγου διακλαδουμένου καθ' όλον τό Κράτος και μέλλοντος ν' αποτελέσῃ την οργάνωσιν του νέου πολιτικού κόμματος της ανορθώσεως, του όποίου την συγκρότησιν άνυπομόνως αναμένει ό λαός. Μετά των όμοφρόνων τούτων θα ασχοληθῶ έν καιρῶ εις την διατύπωσιν του κυβερνητικού προγράμματος του νέου κούτου κόμματος, τό όποιον πρόγραμμα μετά των πολιτικῶν αρχῶν τας όποίας εξέγγειλα ύμιν, θέλει αποτελέσει τόν δεσμόν, ό όποιος θά συνέχη τά μέλη του νέου τούτου κόμματος».

Εΐμουνα την εποχή εκείνη στό Βερολίνο κι ακόμα θυμάμαι τί έντύπωση και τί ένθουσιασμό γέννησε σέ μένα και σ' ένα φίλο μου, που μαζί διαβάσαμε μεσημεριάτικα μέσα στην Unter den Linden στις «Αθήναι» τῆς 6 τοῦ Σεπτεβρη τοῦ 1910 τό λόγο

που ἔβγαλε ὁ κ. Βενιζέλος τήν παραμονή ἀπ' τό μπαλκόνι τοῦ «Μεγάλου Ξενοδοχείου», τό μέρος αὐτό τοῦ λόγου που σημείωσα παραπάνου. Οἱ λίγες ἐκεῖνες γραμμές που γιά πρώτη φορά, καθ' ὅσο τουλάχιστο ξέραμε, ἀκουγότανε στήν Ελλάδα ἀξίζαν μονάχα ἕνα Βασίλειο. Ποῦ νά περιμένουμε ἐμεῖς, πῶς ἐκεῖνος που τόν ξέραμε γιά Ἐπιναστάτη, γιά ἄνθρωπο τοῦ ντουφεκιού, θάβγαине νά δώσει σημασία σέ ζήτημα που τόσα χρόνια, τόσοι πολιτικοί ἄντρες δέν τοῦ εἶχανε δώσει καμμιά! Ποῦ νά φανταστοῦμε πῶς ὅτι κατορθώσαμε νά βροῦμε μέ τόση δυσκολία ἐμεῖς ὕστερα ἀπό μελέτη τῆς ζωῆς ἑνός πολιτισμένου Κράτους, ὕστερα ἀπό σύντονη και βαθειά παρατήρηση και περιμέναμε τήν ὥρα νά κατέβουμε και νά τό βροντοφωνήσουμε, θάβγαине τόσο καθαρά και τόσο σοβαρά ἀπ' τό στόμα ἐκείνου που σ' αὐτόν ὅλος ὁ κόσμος τότε ἀτενίζανε σά στό Σωτήρα! Και τό τελευταῖο αὐτό σημεῖο μεγάλωνε τή χαρά μας. Ὁ Βενιζέλος, λέγαμε, εἶναι σήμερα τό ἀντικείμενο τῆς γενικῆς λατρείας· ἔτσι θά κατορθώσει νά συγκεντρώσει γύρω του τούς προσωπολάτρες συμπολίτες μας, που δέν μπορεῖ νά τούς κατηγήσει ἄνθρωπος που νά μήν τούς ἔχει ἐπιβληθεῖ ἀπό πρῖν ἢ προσωπικότητά του, και νά τούς ἐμφυσήσει τίς ιδέες του, πρῶμα που θά τοῦ εἶναι εὔκολο μιὰ και ἡ προσωπολατρεία τους θά τούς παρουσιάξει γιά σοφά ὅσα θά τούς πεῖ. Θά γινόντανε λοιπόν οἱ πολιτικοί σύλλογοι μέ ἀρχές, μέ πρόγραμμα, οἱ πολιτικοί σύλλογοι που θά συγκεντρώνανε μόνο τούς ἄνθρώπους που θά εἶχαν κοινές ἀρχές και σ' ἕνα μεγάλο μέρος και κοινά συμφέροντα. οἱ πολιτικοί σύλλογοι που θά ὠρίζαν τούς βουλευτές και τή στάση τους στή Βουλή, που θά τούς ἀποδοκίμαζαν και θά τούς ἀνάγκαζαν νά παραιτηθοῦν ἄν ἐπαρόδωναν τίς κοινές ἀρχές. Δυστυχῶς ὁ κ. Βενιζέλος ἕνα μῆνα ὕστερα ἀπό τό λόγο του ἐκεῖνον ἔγινε Πρωθυπουργός· δυστυχῶς ἀπ' αὐτή μόνο τήν ὄψη, γιατί ἔπρεπε νά δεχτεῖ τήν Πρωθυπουργία τήν ἐποχή ἐκείνη ὅπως εἶταν τά πράματα — δέ θέλουμε λοιπόν νά τόν κατηγορήσουμε μέ τή λέξη ἐκείνη γι' αὐτό· λέγοντας δυστυχῶς, θέλω μόνο νά δείξω τή λύπη μου γιατί μέ τό νά γίνει Πρωθυπουργός ἀναγκάστηκε νά ξεχάσει τούς πολιτικούς συλλόγους και τό σοβαρό πολιτικό κόμμα και νά δημιουργήσει κι αὐτός ἕνα νέο προσωπικό κόμμα, κόμμα που εἶχε μέν ἀρχές θεωρητικά, που στήν πράξη ὅμως κρεμόντανε ἀπ' τά χεῖλια τοῦ Πρωθυπουργοῦ, γιατί τά μέλη του δέ συνδεότανε μέ κοινές ἀρχές μαζί του, γιατί ἀπλούστατα τά περισσότερα δέν εἶχαν καν ἀρχές. Οἱ πολιτικοί σύλλογοι ξεχάστηκαν λοιπόν τότε κ' ἔπρεπε νά ξεχαστοῦν ἄν ἔπρεπε νά διατηρηθεῖ στά πράματα ἡ Κυβέρνηση· γιατί, δη-

μιουργώντας πολιτικούς σύλλογους κι αρχίζοντας κανένας να «διαπαιδαγωγεί» τὸ λαό, πρέπει νὰ μὴν τοῦ σεβαστεῖ τις πρόληψές του καὶ γιὰ νὰ τὸ κάνει αὐτὸ πρέπει νὰ μὴ φοβᾶται τὴν κακὴ ἐντύπωση ποὺ θὰ τοῦ κάνουν νέες διδασκαλίες ἀντίθετες μὲ ὅσα ἐκεῖνος τόσον καιρὸ παραδεχότανε. Ὅσοι πλησίασαν τὸ λαό μας, μάλιστα ὅσοι προσπάθησαν νὰ τότε μορφώσουν εἶναι σὲ θέση νὰ ἐχτιμήσουν καλὰ ὅσα λέω ἅμα βρεθεῖς σὲ ὀργάνωση ἑτοιμὴ καὶ δὲ θέλεις νὰ τὴ χαλάσεις ἢ ἅμα ξέρεις πὼς διδάσκοντας καινούργια πράγματα θὰ ψυχράνεις τὸν ἐνθουσιασμό τοῦ κόσμου, ἐνθουσιασμό ποὺ σοῦ χρειάζεται γιὰ νὰ διατηρηθεῖς στὰ πράγματα καὶ κάνεις τὰ ἀναγκαῖα βήματα, τὰ βήματα ποὺ νὰ σώσουν ἀπ' τοὺς ἀμεσώτερους κίντουνους—τότε δὲν μπορείς νὰ μιλήσεις ἐλεύθερα, τότε δὲν μπορείς νὰ χτυπήσεις πρόληψες· θ' ἀναγκαστεῖς νὰ τις σεβαστεῖς κ' ἡ δουλειά σου θὰ εἶναι μηδενικὸ ἀπ' τὸ σημεῖο τῆς μόρφωσης, τὸ κυριώτερο. Πόσο διάφορα ὅμως εἶναι τὰ πράγματα ἂν δὲν τὴν ἔχεις ἀνάγκη τὴν εὐνοία ἐκείνου, ποὺ θέλεις νὰ μορφώσεις! Τότε πολεμᾶς ἀφοβὰ μὲ τὴ βεβαιότητα πὼς ἐπιμένοντας καὶ ὑπομένοντας θὰ ρίξεις σιγὰ σιγὰ τις συνήθειες ποὺ μᾶς κληρονόμησαν αἰῶνες πνευματικῆς σκλαβιάς, πὼς μὲ συστηματικὴ κι ἀβίαστη ἐργασία θὰ φτάσεις ἐκεῖ ποὺ θέλεις. Γι' αὐτὸ δὲν ἔπρεπε νὰ δημιουργηθοῦν τότε οἱ πολιτικοὶ σύλλογοι, γι' αὐτὸ δὲν πρέπει νὰ δημιουργηθοῦνε σήμερα ἐπίσημα ἀπ' τὴν Κυβέρνηση.

Ἔτσι μᾶς ἔφερε ἡ σειρά στὸ τί ἔχει καὶ τί πρέπει σήμερα νὰ γίνεῖ. Πὼς ἡ διαπαιδαγώγηση τοῦ λαοῦ ἐξακολουθεῖ νὰ εἶναι ἄλλο τόσο ἀναγκαῖα ὅσο εἶτανε καὶ τὸ Σεπτέμβρη τοῦ 1910, εἶναι ὀλοφάνερο. Ἄς μὴ μᾶς γελοῦν τ' ἀποτελέσματα τῶν τριῶν ἐκλογῶν ἀπ' τὸν Αὐγούστο τοῦ 1910 ὡς τὰ σήμερα· ὁ λαός μας οὔτε εἶταν οὔτε εἶναι ἀκόμα διαπαιδαγωγημένος. Ἄν ψήφισε μὲ φανατισμὸ τοὺς βενιζελικούς ὑποψήφιους, δὲν τῷκανε γιὰτι παραδεχότανε τὸ πρόγραμμα τῆς Κυβέρνησης. Θὰ ἰδεῖτε πὼς μόλις ἀρχίσει νὰ ἐφαρμόζει τὸ νέο πρόγραμμά της ἡ Κυβέρνηση θὰ βρεῖ δυσκολίες κι ἀντιδράσεις σὲ πολλὰ σημεῖα ἀπὸ φίλους της, ἀπὸ πρόσωπα ποὺ ψήφισαν ἴσως μὲ φανατισμὸ τοὺς κυβερνητικούς συνδυασμούς. Καὶ τις τρεῖς αὐτὲς ἐκλογὲς μαυρίστηκαν ὠρισμένα πρόσωπα, ποὺ ὁ κόσμος τὰ εἶχε δοκιμάσει πιά καὶ δὲν τὰ ἤθελε γιὰτι δὲν τοῦ ἱκανοποίησαν τις ἀόριστες σὲ πολλὰ σημεῖα ἀπαιτήσεις καὶ ψήφισε πρόσωπα λιγώτερο γνωστὰ ἢ ἀγνωστὰ μὲ μιὰ ἐλπίδα στὸ ἀγνωστὸ

τους. Μὲ τὴν ἐπιτυχία λοιπὸν τῶν βενιζελικῶν ὑποψήφιων σ' ὅλο τὸ Κράτος δὲν κατορθώθηκε ἀκόμα τίποτε· δὲν εἶναι διόλου ἀπίθανο νὰ ἐκτελέσει τὸ πρόγραμμά της ἡ Κυβέρνηση κι ὅμως νὰ βρεθεῖ αὐριο ὁ ἐπιτήδειος ποὺ νὰ ἐκμεταλλευτεῖ μιὰ ψυχολογικὴ στιγμή τοῦ λαοῦ καὶ νὰ τοῦ ἐπιβληθεῖ ἔστω καὶ μὲ πρόγραμμα ἀντίθετο ἀπὸ κεῖνο τῆς σημερινῆς Κυβέρνησης. Ἄλλως τε ὅσα ἔγιναν τὸν περασμένο Γεννάρη μὲ τὸ γλωσσικὸ ζήτημα εἶναι ἀρκετὰ γιὰ νὰ μᾶς πείσουν γιὰ τὴν πραγματικὴ κατάσταση τοῦ λαοῦ μας καὶ νὰ μᾶς δείξουν τὴν ἀληθινὴ σημασία τῶν ἐκλογῶν. Χρειάζεται λοιπὸν σήμερα νὰ δημιουργηθοῦν οἱ πολιτικοὶ σύλλογοι, οἱ σύλλογοι ποὺ νὰ θεμελιώσουν τὸ πρόγραμμα τοῦ φιλελεύθερου κόμματος, οἱ σύλλογοι ποὺ νὰ ἐξασφαλίζουν τὴν τήρησή του μόλις ἀναπτύχτοῦν ὅσο πρέπει· γιὰτι ἀλλοίμονο στὸ λαὸ ποὺ κυβερνιέται μὲ πρόγραμμα ἑνὸς μόνο ἀνθρώπου. Ἄν τυχὸν εἶτανε ἀληθινὸ ἐκεῖνο ποὺ τις τελευταῖες ἡμέρες εἶταν εὐτυχῶς πρόστυχη διάδοξη, δὲ θὰ εἶταν αὐτὸ γιὰ τὸν τόπο μας τίποτε λιγώτερο, τίποτε περισσότερο ἐθνικὴ συμφορὰ, ἐθνικὴ καταστροφὴ; Ποιὸς θὰ εἶταν ὁ ἕνας ἐκεῖνος ποῦ θ' ἀντικαταστοῦσε τὸν Ἐναν—Ὅλο ποὺ θὰ χάναμε; Ἐνας λαὸς ποὺ θέλει νὰ ζήσει χωρὶς φόβο ἀπὸ τυχαῖα περιστατικά, ὅπως ὁ θάνατος ἑνὸς ἀπ' τὰ μέλη του, πρέπει νὰ εἶναι ὁ ἴδιος φορέας τοῦ πολιτισμοῦ του, τῶν ἀρχῶν ποὺ μ' αὐτὲς θέλει νὰ διοικηθεῖ. Γι' αὐτὸ πρέπει ὁ λαὸς νὰ χειραφετηθεῖ, πρέπει ν' ἀφήσει τὴ μοιρολατρεία του, νὰ συνειθίσει στὴν αὐτενέργεια γιὰ νὰ χρειάζεται ὄχι θέληση ἑνὸς ἀνθρώπου ποὺ νὰ δίνει τὴν κατεύθυνση, μὰ τὸν ἐκτελεστή τῆς δικῆς του θέλησης· κ' ἕνας τέτοιος πάντα θὰ βρῖσκεται, ὥστε ποτὲ νὰ μὴ βρῖσκεται τὸ Κράτος ὀλόκληρο ἐκτεθειμένο γιὰτι τὸ τυχαῖο πρόσωπο ποὺ ἔγινε ἐκτελεστῆς τῆς θέλησῆς του ἔτυχε γιὰ μιὰ στιγμή νὰ λείψει.

Ἔστερ' ἀπ' αὐτὰ δὲν πιστεύω νὰ μένει κ' ἡ παραμικρὴ ἀμφιβολία γιὰ τὴν ἀνάγκη τῶν πολιτικῶν συλλόγων σήμερα στὸν τόπο μας. Μένει λοιπὸν ν' ἀρχίσει σήμερα ἡ ἐργασία, ν' ἀρχίσει σοβαρὰ καὶ σωστὰ γιὰ νὰ δημιουργηθεῖ πιά καὶ τὸ κόμμα μὲ ἀρχὲς ποὺ μᾶς χρειάζεται. Λέω τὸ κόμμα, γιὰτι, ὅπως ἔγραφα καὶ στὸ προπερασμένο φύλλο τοῦ «Νουμᾶ» (τὴν ἴδια γνώμη εἶδα στὴν «Ἀκρόπολη» τῆς 17 τοῦ Μάρτη πὼς ἔχει κι ὁ κ. Γούναρης), στὸν τόπο μας μὲ πληθυσμὸ μικροαστικὸ, γεωργικὸ κ' ἐργατικὸ σὰ μικροαστικὸ, ἕνα κόμμα θὰ εἶναι δυνατὸ νᾶχουμε, κόμμα φιλελεύθερο· ἢ συντηρητικώτερον (τῶν πλουτοκρατῶν, μεγαλοαστῶν) καὶ ἢ ριζοσπαστικώτερον (τῶν τυχόν σοσιαλιστῶν ἐργατῶν) ἰδεολογία γιὰ τὴν

ώρα δὲ φαίνεται ν' ἀντιπροσωπεύονται ἀπὸ τόσον ἀριθμό, πὺν νὰ μπορεῖ νὰ ἐξασφαλίσῃ ἓνα κόμμα μὲ τέτοια ἰδεολογία. Τὸ κόμμα ὁμῶς ἐκεῖνο **μπορεῖ** νὰ ὑπάρχει (καὶ σ' αὐτὸ διαφωνῶ μὲ τὸν κ. Γούναρη), γιὰτὶ κι ὁ ἀγῶνας ἀνάμεσο μεγαλοαστοῦ καὶ μικροαστοῦ ὑπάρχει στὴν πραγματικότητα καὶ — τὸ κυριώτερο—οἱ φιλελεύτεροι πολῖτες ἔχουνε συμφέρο νὰ μποροῦν ν' αὐτοδιοικηθοῦν γιὰ τοῦς λόγους πὺν ἔγραψα παραπάνου, πὺν εἶναι ἀρκετοὶ νὰ τοῦς ἐνώσουν σὲ μιὰ κοινὴ ἔνωση, σ' ἓνα κοινὸ κόμμα.

Μιὰ κι ἀναγνωρίστηκε ἡ ἀνάγκη τοῦ πολιτικοῦ σύλλογου, θὰ εἶναι εὐκόλο ἀπ' τὰ παραπάνου νὰ καταλάβῃ κανεὶς καὶ τὸν τρόπο τῆς ἐργασίας του. Γιὰ νὰ ἐργαστεῖ ὁ πολιτικὸς σύλλογος σοβαρά, γιὰ νὰ συνειθίσῃ ὁ κόσμος σὲ φιλελεύτερο πρόγραμμα χρειάζεται νὰ χτυπηθοῦν τόσες καὶ τόσες (πρῶτ' ἀπ' ὅλες ἢ γλωσσικὴ) πρόληψές του. Τὸ νὰ γίνῃ αὐτὸ ἐπίσημα ἀπ' τὴν Κυβέρνηση δὲ νομίζω πὺς εἶναι συμφέρο· πρῶτα πὺν αὐτὴ θὰ χάσει στὴν ἀρχὴ μεγάλο μέρος ἀπ' τὴ δημοτικότητά της, μὰ θὰ χάσει καὶ τὴν ὑποστήριξη τοῦ μεγαλοαστικοῦ στοιχείου, πὺν γιὰ τὴν ὥρα ἴσως τῆς χρειάζεται. Ἀπ' τὸν κ. Βενιζέλο γι' αὐτὸ περιμένουμε νὰ φροντίσῃ μόνο γιὰ τὴ δημιουργία ἑνὸς τέτοιου σύλλογου ἀπὸ ἀληθινὰ φιλελεύτερα πρόσωπα πὺν νὰ μὴ βρίσκονται γιὰ τὴν ὥρα μέσα στὴν ἐνεργὸ πολιτικὴ καὶ γιὰ τὴν ἠθικὴ καὶ ὕλικὴν ὑποστήριξή του· στὴν ἐνεργειά του ὁ σύλλογος θὰ εἶν' ἐλεύτερος — μπορεῖ νὰ τύχει καὶ νὰ πολεμήσῃ σ' ὄργανό του τὴν πολιτικὴ τῆς Κυβέρνησης σ' ἓνα ὠρισμένο σημεῖο. Θὰ ἐργαστεῖ μὲ φυλλάδια, μὲ διαλέξεις, μ' ἐφημερίδα γιὰ νὰ διαδώσῃ τίς ἰδέες του, ἔχοντας φυσικὰ ὄργανο—σὰ φιλελεύτερος σύλλογος πὺν θὰ εἶναι—τὴ δημοτικὴ γλώσσα, τὴ γλώσσα τῆς τάξης πὺν θὰ θέλει νὰ μορφώσῃ. Αὐτὸ περιμένουμε σήμερα πὺν πέρασαν, καὶ τόσο καλά, οἱ ἐκλογές ἀπ' τὸν κ. Βενιζέλο, τὸ Βενιζέλο ὄχι μόνο τῆς 5 τοῦ Σεπτέβρη τοῦ 1910 μὰ καὶ τὸ Βενιζέλο τῆς 20 τοῦ Φλεβάρη τοῦ 1912 ὅταν ἔκανε τὴ γνωστὴ πρόποση στὸ γεῦμα τοῦ σύλλογου τῶν Πατρῶν (κοίτα σελ. 127 στ. 1η τοῦ «Νουμᾶ»). Ἡ ἐμπιστοσύνη πὺν ἔχουμε στὸ πρόσωπό του μὰς κάνει καὶ νὰ τὸ ἐλπίζουμε.

A. ΤΡΑΝΟΣ

ΕΝΑΣ ΠΑΝΗΓΥΡΙΚΟΣ

Φίλε «Νουμᾶ»,

Πέντε χρόνια πρὶν σὲ κάπιο χωριὸ τῆς Πελοπόννησος ἐκφωνήθηκε ὁ λόγος πὺν σοῦ στέλνω, ὁ κάπως ἐπαναστατικὸς, ἀπὸ λειτουργὸ τῆς Μέσης Ἐκπαίδευσης τῆ μέρα τοῦ Βαγγελισμοῦ καὶ ἂν τυχὸν δὲν ἔχῃς τίποτα καλύτερο γιὰ τὸ ἐρχόμενο φέλλο μπορεῖς νὰ τοῖ δημοσιεύῃς.

20.3.912

ΔΥΔΟΣ ΠΟΔΑΒΡΟΣ

Ὅγδόντα ἔξη χρόνια πέρασαν, ἀφοῦ τὴ γαλανόλευκ' ὕψωσε σημαία τοῦ Σταυροῦ στὴ Ἅγια Λαύρα τῶν Πατρῶν ὁ γεραρὸς ἐπίσκοπος, κ' ἰδοὺ ἡ μέρα ἡ τρισέβδοξη καὶ πάλι ἔφεξε καὶ μὰς ξυπνᾶ τὸν πόθο νὰ πανηγυρίσουμε διπλὴ γιορτὴ κι ἀδερφωμένα δυὸ θαύματα, τὴ σάρκωση τοῦ Ἀντρωτῆ τοῦ Κόσμου καὶ τῆς Ἑλληνικῆς πατρίδας μὰς τὴν ξαναγεννημένη ἐλευθεριά.

Σὰν σήμερα, δέκα ἐννιά αἰῶνες πρὶν, κατέβη στὴν Παρθένα ὁ ἀγγελος μὲ τὴν καλὴ τὴν εἶδηση, πὺς ἔρχεται στὸν κόσμο Κεῖνος πὺν θὰ πλάσῃ νέα γενεά, νέους ἀνθρώπους λεύτερους καὶ ζωντανούς, ὁ Ἰησοῦς Χριστός.

Σὰν σήμερα—ἰδέτε τοῦ Θεοῦ τὴν Πρόνοια στὴ σύμπτωση—γραμμμένο εἶτανε στὴν πρώτη τῆς πατρίδα πὺς ἐγύρισε, ἀπὸ τὰ κόκκαλα βγαλμένη τῶν Ἑλλήνων, τὸ πρῶτο νάκουστῆ ἡ Λευτεριά ἡ πολυπόθητη, τὸ πρῶτο νάντηχῆση κήρυγμα στίς ἔρμες ράχες καὶ βουνοκορφές, στὴν τουρκεμένη χώρα, «Ἐλευθεριά ἢ θάνατος».

Σκλαβιάς αἰῶνες τέσσερες ἐσπάραξε δεμένη ἡ πατρίδα μὰς στὰ πόδια τοῦ τυράννου. Ποιὸς λόγος στὰ πικρά, στὰ δίστυχα, στὰ μακρυνὰ ἐκεῖνα χρόνια μπορεῖ νὰ περιγράψῃ τί γινόντανε; Δόλια Ἑλλάς! Τοῦ καθενὸς παιδιοῦ σου ἡ ζωὴ, τιμὴ, περιουσία, οἰκογένεια, ὅλα στὰ χέρια ἦσαν τῶν Τουρκῶν, στοῦ τυράννου τὴ διάθεση. Νὰ ζοῦν δὲν εἶχαν τὰ παιδιὰ σου τὸ δικαίωμα, ὁ Τοῦρκος ἂ δὲν τῆθελε, ἂν τὴ ζωὴ των δὲν ἀγόραζαν μὲ χρήματα. Κι ἀπ' τὴ ζωὴ πὺν ζοῦσαν προτιμότερος ὁ θάνατος χίλιες φορές· σκλάβου ζωὴ, ἀτιμασμένη, δύστυχη, λουσιμένη μὲ τὴν περιφρόνηση, κάτου ἀπ' τίς βρυσίδες καὶ τὰ σαπρόλογα, κάτου ἀπὸ τὴ φτέρνα θεομίσητου τυράννου.

Πὺς λαχταροῦσανε τὴ λευτεριά καὶ πὺς πετοῦσε στὴν ἐνθύμησή της ἡ καρδιά τους, τὸ βλέπουμε ζουγραφιστὸ στοὺς χτυπητοὺς δυὸ στίχους:

Καλύτερα μιᾶς ὥρας ἐλεύθερη ζωὴ

Παρὰ σαράντα χρόνια σκλαβιά καὶ φυλακή.

Εἶτανε τῶναιρό τους αὐτό, ὁ θερμότερος πόθος